

ΤΑ "ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΣΠΕΡΑΣ ΝΕΦΗ,"

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ Β. ΚΟΥΓΕΑ

κατά την Πανηγυρικήν Συνεδρίαν τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1953.

ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΙ

ΚΥΡΙΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΤΙΜΗΜΕΝΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ ΤΟΥ 40 — 41,

Συνερχόμεθα καὶ πάλιν εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην διὰ νὰ πανηγυρίσωμεν τὴν 13ην ἐπέτειον τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, ἣτις ἀποτελεῖ μέγα καὶ σπουδαῖον κεφάλαιον τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς ἱστορίας, σφραγισθὲν μὲ τὴν σφραγίδα τῆς ἀθανασίας διὰ τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ περιεχόμενον. Ἡ Ἑλλάς, μνήμων ἐνδόξων παραδόσεων, καὶ ἔχουσα συνείδησιν τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς, ἣτις συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίζῃ τὴν ἐλευθερίαν μέχρις ἐσχάτων, ἀντετάσσετο καὶ τότε, ὅπως καὶ ἄλλοτε, ὅπως καὶ πάντοτε, εἰς θρασεῖαν ἀπαίτησιν ἰσχυροτάτου ἐχθροῦ, ὅστις διὰ πρωτοφανοῦς εἰς ἰταμότητα καὶ δολιότητα τελεσιγράφου, ἐζήτηε τὴν παράδοσιν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν. Καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἡ Ἑλλάς ἔδωσε τὴν ὑπερήφανον ἐκείνην ἀπάντησιν, τὴν ὁποῖαν ὁ λαὸς συνέπτυξε λακωνικώτατα εἰς τὴν γνωστὴν λέξιν τῶν τριῶν γραμμάτων καὶ ἡ ὁποία κατὰ τε τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν διατύπωσιν ἦτο ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀρνήσεως, τὴν ὁποῖαν ἀντέτάξαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σπαρτιάται τὸ 491 π. Χ. εἰς τοὺς ζητοῦντας γῆν καὶ ὕδωρ, τὰ σημεῖα τῆς ὑποταγῆς, κήρυκας τοῦ Δαρείου. Τῆς πρὸς τὸν Ξέρξην τὸ 480 Λεωνιδείου ἀπαντήσεως τοῦ «Μολὼν λαβέ». Τῆς πρὸς τὸν Μωάμεθ ἀπαντήσεως τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου τὴν 28ην Μαΐου 1453. «Τὸ δὲ τὴν Πόλιν σοι δοῦναι οὔτ' ἐμὸν ἐστίν, οὔτε ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ. Κοινηγὰρ γνώμη πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανούμεθα καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν». Τῆς πρὸς τὸν Ὁμέρ Βρυώνην ἀπαντήσεως τοῦ Μάρκου Μπότσαρη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1822, «ἂν θέλῃς τὸ Μεσολόγγι, ἔλα νὰ τὸ πάρῃς».

Ἡ Ἑλλάς λόγῳ τῆς ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου ἐξαιρετικῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως, καὶ διὰ τὰ ἄλλα αὐτῆς πλεονεκτήματα, συχνὰ εἰς τὴν ἱστορικὴν τοῦ χρόνου διαδρομὴν ἀποβαίνει ὁ στόχος τῶν κατακτητικῶν ὀρέξεων διαφόρων λαῶν, ἐξ ὧν τῶν σημείων τοῦ ὀρίζοντος προερχομένων. Αὐτὴν τὴν φορὰν ἡ κατακτητικὴ διάθεσις ἐξεδηλώνετο ἀπὸ λαὸν καυχώμενον διὰ τὴν καταγωγὴν του ἐκ τῶν Ρωμαίων, οἱ ὅποιοι, εἰς μὲν τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἶχον ὀδηγηθῆ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας εἰς τὸν δρόμον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἶχαν συνεργασθῆ διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κληθέντος Ἑλληνο-Ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὅποιος ἀπετέλεσε τὴν βᾶσιν τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ. Κατὰ δὲ τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν εἶχαν καθοδηγηθῆ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας πρόσφυγας εἰς τὴν Ἀναγέννησιν, καὶ εἰς τὴν νεωτέραν ἐποχὴν Ἑλληνας καὶ Ἴταλοι εἶχαν συναγωνισθῆ εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικούς των ἀγῶνας καὶ εἶχαν τύχει ἀμοιβαίας ἐκατέρωθεν βοήθειας διὰ τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἀποκατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν Ἴταλοι ἔθναπόστολοι καὶ πατριῶται, ὅπως ὁ *Mazzini*, ἀνεγνώριζαν τοὺς Ἑλληνας ὡς προδρόμους καὶ συνίστων αὐτοὺς ὡς παράδειγμα πρὸς μίμησιν. Ἀλλὰ τὸ ἀνελεύθερον πολιτικὸν καθεστὸς τῆς Ἰταλίας τοῦ 1940, ἀγνοοῦν καὶ περιφρονοῦν τὰς φωτεινὰς αὐτὰς σελίδας τῆς ἱστορίας, ἤθελε νὰ γνωρίζῃ καὶ ἐνεθυμεῖτο μόνον τὰς σκοτεινὰς καὶ τὰς ἐχθρικές, τὰς ὁποίας ἐν τῇ φαντασιοπλήκτῳ προσπάθειᾳ του νὰ ἀναβιώσῃ τὴν παλαιὰν Ρωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν, τὸ *Imperium Romanum*, ἐπέδωκε νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ καὶ ὡς πρὸς τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα, ὀραματιζόμενον νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ὅπως τὸ πάλαι *Provinciam Romanam*.

Οἱ Ρωμαῖοι, λαὸς δυναμικὸς καὶ δυναστικός, *Machtvolk* κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν νεωτέρου Γερμανοῦ ἱστορικοῦ, ἀφοῦ ἐπεξέτειναν διὰ κατακτήσεων τὴν δυνάμιν των ὑποδουλώνοντες τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου τοὺς περιοίκους λαούς, ἐπεθύμησαν καὶ τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους κατῶρθωναν ἕως τότε διὰ πολιτικῶν ραδιουργιῶν νὰ ἔχουν διηρημένους, ἐφαρμόζοντες τὸ γνωστὸν ρωμαϊκὸν σύστημα τοῦ *divide et impera*. Καὶ ἐνῶ ἡ Ρώμη ἔχουσα λαὸν καὶ στρατὸν ἐνωμένον καὶ πειθαρχικώτατον, ἠκολούθει τὴν συστηματικὴν καὶ σταθερὰν πολιτικὴν τῆς, οἱ Ἑλληνας, καὶ τῶν ἐν Ἀνατολῇ Μοναρχιῶν τῶν Ἐπιγόνων, καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Πόλεων καὶ Συμπολιτειῶν, ὄχι μόνον ἦσαν διηρημένοι καὶ ἤριζον πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ συνεμάχουν πρὸς τοὺς Ρωμαίους ἐναν-

τίον ἀλλήλων. Ἀποκορύφωμα δὲ τοῦ ἐλληνικοῦ ἐκείνου ἀλληλοσπαραγμοῦ, τὸν ὁποῖον καταλλήλως ὑπεδαύλιζεν ἡ Ρώμη, ὑπῆρξεν ὁ κατὰ τὸ ἔτος 220 π. Χ. μεταξύ Μακεδόνων καὶ Αἰτωλῶν ἐκραγεῖς πόλεμος, ὁ κληθεὶς «συμμαχικός», ὅστις, ἀφοῦ κατεκρεοῦργησε διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴν φράσιν τοῦ ἱστορικοῦ Wilcken, τοὺς Ἑλληνας εἰς ἀναίσθητον ἀδελφοκτονίαν, ἔτερματίσθη μὲ τὴν γνωστὴν συνθήκην τῆς Ναυπάκτου τὸ 217.

Τότε, τὸν Αὐγούστον τοῦ 217 π. Χ. εἰς τὸ ἐν Ναυπάκτῳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ νεαροῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων Φιλίππου τοῦ Ε΄ συνελθὸν συνέδριον, ἠκούσθη μίᾳ ἐλληνικῇ πατριωτικῇ φωνῇ ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος. Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Αἰτωλῶν Ἀγελάου, ὅστις διαγνώσας ἔκτοτε τὸν Ρωμαϊκὸν κίνδυνον καὶ προαισθανόμενος, ὡς μᾶς λέγει ὁ Πολύβιος, τὰ «ἀπὸ τῆς Ἑσπέρας προφαινόμενα νέφη», ἐξεφώνησε περίφημον λόγον, ὅστις ἀποτελεῖ μνημεῖον πολιτικῆς διορατικότητος καὶ ὑπερόχου πατριωτισμοῦ, καὶ τοῦ ὁποῖου περίληψιν κατὰ προτίμησιν ἐξαιρετικὴν μᾶς διέσωσεν ὁ Μεγαλοπολίτης ἱστορικός «... Καὶ τὰς μὲν πλείους τῶν διαποστολῶν, παρήσομεν διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ἄξιον μνήμης, τῆς δὲ Ἀγελάου τοῦ Ναυπακτίου παραινέσεως ποιησόμεθα μνήμην, ... ὃς ἔφη δεῖν μάλιστα μὲν μηδέποτε πολεμεῖν τοὺς Ἑλληνας ἀλλήλοις, ἀλλὰ μεγάλην χάριν ἔχειν τοῖς θεοῖς, εἰ λέγοντες ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πάντες, καὶ συμπλέκοντες τὰς χεῖρας, καθάπερ οἱ τοὺς ποταμούς διαβαίνοντες, δύναιντο τὰς τῶν βαρβάρων ἐφόδους ἀποτριβόμενοι, συσώζειν σφᾶς αὐτούς καὶ τὰς πόλεις». Καὶ τὰ μὲν περισσότερα τῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ διαμειφθέντων, λέγει ὁ Πολύβιος, θὰ παραλείψω, διότι δὲν ἀξίζει νὰ μνημονευθοῦν, θὰ μνημονεύσω ὅμως τὴν παραίνεσιν τοῦ Ναυπακτίου Ἀγελάου, ὁ ὁποῖος εἶπεν, ὅτι κυρίως οὐδέποτε πρέπει νὰ πολεμοῦν οἱ Ἑλληνες ἀναμεταξύ των, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστοῦν τοὺς θεοὺς, ἂν ὁμονοοῦντες ὅλοι καὶ συμπλέκοντες τὰς χεῖρας ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ περνοῦν τὰ ποτάμια, μποροῦν ἀποκρούοντες τὰς ἐπιθέσεις τῶν βαρβάρων, νὰ σώζουν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ τὰς πατρίδας των».

Ἡ πατριωτικὴ αὐτὴ παραίνεσις τοῦ Ἀγελάου, ἀπευθυνομένη κυρίως πρὸς τὸν Φίλιππον, ἤχησεν εἰς τὸ κενόν. Ὁ μόλις εἰκοσαετής Ἀντιγονίδης, ἀκολουθήσας ἀντιθέτως πρὸς τοὺς προγόνους του ἀσταθῆ καὶ ἄφρονα πολιτικὴν, καὶ ταχθεὶς μετὰ τὴν ἐν Κάνναις νίκην τῶν Καρχηδονίων παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Ἀννίβα, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Ρωμαίους νὰ ἐπιδράμουν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐπιχειρήσουν τοὺς τρεῖς κληθέντας Μακεδονικοὺς πολέμους, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζοντο μὲν ὑπὸ

τῶν Ρωμαίων ὡς εὐαγγελιζόμενοι τὴν ἀπὸ τῶν Μακεδόνων ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ κατ' ἀλήθειαν ἀπεσκόπουν τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὴν Ρώμην. Ἐκ τῆς «Ἐσπέρας νέφη» ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τόσον εὐφυῶς εἶχε διακρίνει ἡ πολιτικὴ διορατικότης τοῦ Ἀγελάου τὸ 217, ἐξέσπασε μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἢ καταιγὶς τῶν Κυνὸς Κεφαλῶν ἐναντίον τοῦ Φιλίπου καὶ μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη ἢ συντριπτικὴ λαίλαψ τῆς Πύδνας ἐναντίον τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του Περσέως, τοῦ οἰκτροῦ ἐκείνου βασιλέως, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ κοσμήσῃ τὸν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Ρώμης ἀγόμενον ἀρματήλατον θρίαμβον τοῦ νικητοῦ Αἰμιλίου Παύλου, βαδίζων αὐτὸς ἀνυπόδητος καὶ ρακέन्दυτος. Ἡ μάχη τῆς Πύδνας ἔχει θεμελιώδη σημασίαν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν, διότι δι' αὐτῆς, συντριβέντος ἐξ ὀλοκλήρου τοῦ ἐκπροσωποῦντος τότε κυρίως τὴν ἑλληνικὴν δύναμιν Μακεδονικοῦ βασιλείου, ἐδραιώθη ἡ Ρωμαϊκὴ κοσμοκρατορία. Τὰ ἐπακοθήσαντα ὕστερα γεγονότα μὲ τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Κορίνθου καὶ τὴν ὑποδούλωσιν ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἦσαν αἱ θλιβεραὶ συνέπειαι πού ἀπετέλεσαν τὸ τέλος τῆς ἐθνικῆς τραγωδίας.

Ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας παραίνεσις τοῦ Ἀγελάου περὶ καταπαύσεων τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων καὶ περὶ ὁμόφρονος ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἐκάστοτε ἐμφανιζομένου κοινοῦ ἐχθροῦ, δὲν εἶναι ἡ μόνη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Οὐδέποτε, οὔτε πρότερον, οὔτε ὕστερον, ἔλειψαν οἱ μεταξὺ τῶν ποιητῶν, τῶν ρητόρων, τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν πολιτικῶν συνετοὶ Ἕλληνες πατριῶται, οἱ συνιστῶντες τὴν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὁμόνοιαν. Ἄλλὰ αἱ πολιτικαὶ διαιρέσεις καὶ ἡ διχόνοια ἀπετέλεσαν ἀνέκαθεν, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα, τὴν φθοροποιὸν φυλετικὴν νόσον, ἣτις ἔγινε πολλάκις ἡ αἰτία μεγάλων ἀνηκέστων συμφορῶν εἰς τὸ ἔθνος. Ἦδη ὁ Σύρος τὴν καταγωγὴν ἱστορικὸς τοῦ 3ου μ.Χ. αἰῶνος Ἡρωδιανὸς παρετήρησεν: «Ἀρχαῖον τοῦτο πάθος Ἑλλήνων, οἱ πρὸς ἀλλήλους στασιάζοντες αἰεὶ καὶ τοὺς ὑπερέχειν δοκοῦντας καθαιρεῖν θέλοντες, ἐτρύχωσαν (δηλ. κατέστρεψαν) τὴν Ἑλλάδα». Μάρτυρες ὑπὸ τὴν διπλὴν τῆς λέξεως ἔννοιαν καὶ συντελεσταὶ αὐτόχειρες τῆς μεγίστης ἐκ τῶν ἐθνικῶν συμφορῶν, τῆς Μικρασιατικῆς, ἐγενόμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες, ἕνεκα τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐπαράτου διχονοίας. Ἄς ἐνθυμούμεθα ἐπίσης, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ μέγας ἀπελευθερωτικὸς Ἀγὼν τοῦ 21 ὀλίγον ἔλειψε νὰ χαθῆ ἀπὸ τὰς ἐμφυλίους ἔριδας τῶν Ἀγωνιστῶν, τὰς ὁποίας ἐστιγμάτισεν εἰς ἀπαραμίλλους στίχους τοῦ Ἐθνικοῦ Ὑμνου ὁ Σολωμός:

Παλληκάρια μου! οί πολέμοι
Γιὰ σὰς ὅλοι εἶναι χαρά,
Καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
Στοὺς κινδύνους ἐμπροστά'

'Απὸ σὰς ἀπομακραίνει
Κάθε δύναμι ἐχθρική.
'Αλλ' ἀνίκητη μιὰ μένει
Ποῦ ταῖς δάφναις σας μαδεῖ.

'Ἡ Διχόνοια, ποῦ βαστάει
'Ἐνα σκῆπτρο ἢ δολερή,
Καθενὸς χαμογελάει
Πάρ'το, λέγοντας, καὶ σύ.

'Απὸ στόμα ὀποῦ φθονάει,
Παλληκάρια, ἄς μὴν πωθῆ
Πῶς τὸ χέρι σας κτυπάει
Τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

Μὴν εἰποῦν στὸν στοχασμὸ τους,
Τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά'
'Ἐὰν μισσοῦνται ἀνάμεσό τους,
Δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά.

Ἐν τούτοις οὐχὶ σπανίως οἱ Ἕλληνες προκειμένου μάλιστα νὰ ἀποκρούσουν ἐξωθεν ἐχθρικήν ἐπιδρομὴν, διεξάγουν τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀμυντικὸν ἀγῶνα ἐνωμένοι καὶ ὁμοσούντες. Μία ἐκ τῶν τοιούτων εὐτυχῶν καὶ ἐνδόξων στιγμῶν τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς παρουσιάζεται καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1940.

Τὰ νέα «ἀπὸ τῆς Ἑσπέρας νέφη» ποῦ ἀπειλοῦν τὴν Ἑλλάδα, πυκνοῦνται εἰς τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς Μεσογείου, εὐθύς ὡς ἐγκαθίσταται εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ ὑπεριόπληκτος φασισμός. Δὲν ἐχρειάζετο ἐξαιρετικὴ διορατικότης διὰ νὰ τὰ διακρίνη κανεὶς εἰς τὸ ἐγκληματικὸν καὶ αὐτοδημιουργητὸν ὑπὸ τοῦ φασισμοῦ ἐπεισόδιον τοῦ ἐν Ἠπειρῷ φόνου τοῦ Ἰταλοῦ στρατηγοῦ καὶ εἰς τὴν ἐπιδεικτικὴν καὶ πομπώδη κατάληψιν τῆς Κερκύρας τὸ 1923. Αἱ μεραρχίαι τοῦ στρατηγοῦ Πράσκα, αἱ ὁποῖαι διαβάσαι τὸν Ἀδριαν ἤρχοντο τὸ 1940 διὰ νὰ κατακτήσουν τὴν Ἑλλάδα,

ώθουντο από τὰ ἴδια ἐλατήρια, ἐξεκινούσαν ἀπὸ τὰ ἴδια ὀρμητήρια καὶ ἀπεβιβάζοντο εἰς τὰ ἴδια Ἰλλυρικά παράλια, ὅπως καὶ ὅπου εἶχαν ἀποβιβασθῆ καὶ πρὸ 2140 ἐτῶν οἱ λεγεῶνες τοῦ ὑπάτου Σουλπικίου διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν. Ἡ σύγκρουσις τῶν νέων ἀντιπάλων στρατῶν θὰ γίνῃ ὅπου καὶ ἡ τῶν παλαιῶν, εἰς τὰ ἴδια ἐδάφη, τῶν ὁσίων ὅμως τὰ τοπωνύμια ἔχουν ἀλλάξει. Ὁ Ἄως λέγεται τώρα Βογιούσα καὶ ἡ στενοπορία τοῦ λέγεται Κλεισούρα. Ἀλλὰ δὲν ἔχουν ἀλλάξει μόνον τὰ ὀνόματα, ἔχουν ἀλλάξει καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα καὶ ἡ ὅλη μορφή τοῦ ἀγῶνος. Ἐκεῖ ὅπου οἱ ρωμαῖκοὶ λεγεῶνες εὗρον Ἕλληνας διηρημένους καὶ στρατὸν ἀπρόθυμον, ἕτοιμον νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὴν Θεσσαλίαν διὰ νὰ ὑποστῇ τὴν ἦτταν τῶν Κυνὸς Κεφαλῶν, αἱ ποικιλοπτεροὶ καὶ ποικιλώνυμοι φασιστικαὶ μεραρχίαι ἀντιμετωπίζουν τώρα ἀρραγῆ καὶ γενναῖον στρατὸν, ἱκανὸν ὄχι μόνον νὰ κρατήσῃ τὰς θέσεις τοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν πολυάριθμον καὶ μηχανοκίνητον ἐχθρὸν οὐδὲ σπιθαμὴν νὰ προχωρήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ τρέψῃ αὐτὸν εἰς φυγὴν, καὶ νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν μὲ ἀκράτητον ὀρμὴν, συνοδευομένην καὶ ἐνισχυομένην ἀπὸ τὴν γνωστὴν ἐκείνην θριαμβευτικὴν ἰαχὴν τοῦ Ἕλληνοσ εὐζῶνου: «ΑἘΡΑ», τὴν ὑπενθυμίζουσαν τὸ «ΕΛΕΛΕΥ» τοῦ ἀρχαίου ὀπλίτου.

Ὁ Πλούταρχος ἐξηγῶν τὰ κατορθώματα τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ καὶ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν Ἀράτου, χαρακτηρίζει γενικῶς «τὴν Ἑλληνικὴν ἀλκὴν ἀπρόσμαχον οὖσαν ὁσάκις τύχοι κόσμου καὶ συντάξεως ὁμοφρονούσης καὶ νοῦν ἔχοντος ἡγεμόνος», θεωρεῖ δηλαδὴ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἀνδρεία εἶναι ἀκαταμάχητος, ὁσάκις ἔχει καλῶς ὀργανωμένον καὶ ὁμοφρονοῦντα στρατὸν καὶ ἡγεμόνα σῶφρονα. Εἰς τὴν κρίσιμον καὶ σημαντικὴν αὐτὴν ὥραν τῆς ἱστορίας τῆς ἡ Ἑλλάς εὐρέθη ἔχουσα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἐξαίρει ὁ Χαιρωνεὺς φιλόσοφος. Καλῶς ὀργανωμένον καὶ ὁμοφρονοῦντα στρατὸν καὶ ἡγεσίαν σῶφρονα καὶ προσεκτικὴν. Στρατὸς καὶ Λαὸς τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἑλλάς ὀλόκληρος, ἐνωμένη καὶ σύσσωμος, ἄρχοντες καὶ πολῖται, γέροντες καὶ νέοι, ἔδειξαν θάρρος καὶ εὐψυχίαν παραδειγματικὴν, ἔδειξαν τὴν ἀπρόσμαχον ἑλληνικὴν ἀλκὴν, ἐμπνεομένην ἀπὸ ἑλληνικὴν συνείδησιν γνησίαν καὶ ἄκαμπτον.

Καὶ ἀληθῶς, ἡ ἐθνικὴ συνείδησις ἔκαμε νὰ βλαστήσουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τότε κυβερνώντων τὰ «κεδνὰ βουλευμάτα», τὰ ὅποια ὑπαγόρευσαν τὴν θαρραλέαν ἀπάντησιν εἰς τὸ θρασὺ καὶ σκότιον τῶν μεσσησιακῶν ὠρῶν τελεσίγραφον, καὶ ἐνέπνευσαν τὸ ἱστορικὸν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διάγγελμα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, εἰς τὸ ὅποιον ἐπέπρωτο

νά έπανηγήση μετά 2430 έτη τὸ σάλπισμα τοῦ Μαραθωνομάχου Αἰσχύλου διὰ τὸν «νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα».

Ἡ ἔθνικὴ συνείδησις ἀναψε τὴν φλόγα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, μὲ τὴν ὁποῖαν ἀθρόα προσῆλθεν εἰς τὰ ὄπλα ἡ ἑλληνικὴ νεότης καὶ ἔσπευσεν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου διὰ νὰ ξαναζωντανεύσῃ τὰ «ὠκύπτερα τοῦ Ἡπειρώτου ἀετοῦ», ὡς ἀπεκάλει ἑαυτὸν καὶ τοὺς στρατιώτας του ὁ Πύρρος, ἐγγυωμένη καὶ ὀρκιζομένη τὸν παλαιὸν ὄρκον, ὅτι οὐ καταίσχυνεῖ τὰ ὄπλα τὰ ἱερὰ καὶ τὴν πατρίδα οὐκ ἐλάττω παραδώσει.

Ἡ ἔθνικὴ συνείδησις ὑπαγόρευσε εἰς ἐπιλέκτους τῆς χώρας ἄνδρας, ἐνωτιζόμενοι τὴν φωνὴν τοῦ Ἀγελάου καὶ παραμερίζοντες ὡς ἄλλοι Ἀριστεῖδαι πολιτικὰς ἀντιθέσεις καὶ προσωπικὰς δυσαρσεκειάς, νὰ συστήσουν καὶ δώσουν οἱ ἴδιοι τὸ παράδειγμα τῆς ἑθνικῆς ἐνώσεως καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἄρχοντας πειθαρχίας.

Ἡ ἔθνικὴ συνείδησις καὶ ἡ ἔθνικὴ ψυχὴ, ἡ ὑπαγορεύουσα εἰς τὴν ὥραν τοῦ κινδύνου τὰς μεγάλας πράξεις, ἐφανερώθη καὶ εἰς τοὺς ἔθνικοὺς ἐράνους, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς συνδρομὰς καὶ εἰς τὰς εἰς εἶδη καὶ κοσμήματα δωρεὰς τῶν Ἑλληνίδων ποῦ ὑπενθύμιζαν τὰς δωρεὰς τῶν Συρακουσίων γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι μὲ τὸ νὰ δωρήσουν τὰ κοσμήματά των διὰ νὰ κοπῆ ἕξ αὐτῶν εἰς κρίσιμους στιγμὰς νόμισμα, συνετέλεσαν διὰ τῆς φιλοπατρίας των εἰς τὴν μεγάλην κατὰ τῶν Καρχηδονίων νίκη τῆς Ἡμέρας, ἣτις συνέπεσε μὲ τὴν νίκην τῆς Σαλαμῖνος τὸ 480 π.Χ.

Δὲν πρόκειται νὰ ἀναφέρω τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα καὶ τὰς ὑπερόχους στρατιωτικὰς καὶ ἠθικὰς νίκας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν γιγάντειον καὶ μεγαλειώδη αὐτὸν ἀγῶνα τοῦ 40-41, ὅστις μὲ τὸν ἀφάνταστον ἡρωϊσμόν, καὶ τοῦ μάχομένου στρατοῦ καὶ τοῦ ἀμάχου ἐντοπίου πληθυσμοῦ, προσλαμβάνει εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ στάδια μορφήν αὐτόχρημα ἐπικήν. Ἐναυλα εἶναι ἀκόμη εἰς τὴν ἀκοήν μας καὶ ζωντανὰ παραμένουν εἰς τὴν μνήμην μας καὶ εἰς τὴν ψυχὴν μας τὰ ἡρωϊκὰ καὶ ὑπεράνθρωπα αὐτὰ κατορθώματα, τὰ ὁποῖα εὐτυχεῖς ἡμεῖς οἱ σύγχρονοι ποῦ τὰ ἐζήσαμε καὶ τὰ χαρήκαμε, καὶ ἔχομεν ἀναμεταξύ μας καὶ ἐνώπιόν μας τοὺς πρωταθλήσαντας εἰς αὐτὰ ἥρωας.

Ἡ ἰταλικὴ εἰσβολὴ εἰς τὴν Πίνδον, τῆς ὁποίας σκοπὸς ἦτο ἡ διὰ διασπάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ μετώπου διείσδυσις πρὸς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν πρὸς Νότον ἄλλην Ἑλλάδα, συναντᾷ τὴν ἄκαμπτον καὶ ἀποφασιστικὴν ἀντίστασιν τοῦ Ἑλληνος στρατιώτου, βράχον ἀκλόνητον, πρὸ

τοῦ ὁποῖου θραύονται ἀλλεπάλληλα τὰ κύματα τῶν ἐπιλέκτων μεραρχιῶν τοῦ φασισμοῦ. Ἡ πάλη ἐπὶ ἐδάφους ὄρεινου καὶ τραχυτάτου καὶ εἰς ἐποχὴν τοῦ παγετώδους χειμῶνος, διεξαγομένη ἐναντίον ἐχθροῦ πολυαρίθμου καὶ καλῶς ἐξοπλισμένου καὶ ἐφωδιασμένου, ὑπῆρξε πολὺ σκληρά, οἱ δὲ ἀναδειχθέντες εἰς αὐτὴν νικηταὶ ὑψώνονται εἰς μορφήν αὐτόχρημα ἐπικήν, εἰς μορφήν μυθικῶν καὶ ὑπερανθρώπων ὄντων, ὡς οἱ Τιτᾶνες καὶ οἱ Γίγαντες τῆς ἀρχαίας μυθολογίας.

Ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην διαδέχονται αἱ νίκαι τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ. Οἱ εἰσβολεῖς, ὑφιστάμενοι πανωλεθρίαν καὶ εἰς φυγὴν τρεπόμενοι, ἀπωθοῦνται κατησχυμένοι ἔξω τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου. Ἡ προσπάθεια τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐπιτυχιῶν του καὶ πρὸς συνεχῆ καὶ ἄμεσον δίωξιν τοῦ ἐχθροῦ, φθάνει τὰ ἀκρότατα δυνατὰ ὄρια, καὶ ἐντὸς δύο ἐβδομάδων ἡ Πίνδος ἔχει ἐκκαθαρισθῆ ἀπὸ τὸν βέβηλον ἐπιδρομέα.

Τὴν ἄμυναν διαδέχεται διμέτωπος ἡ ἐπίθεσις καὶ ὁ ἐχθρὸς καταδιώκεται ἔκ τε δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων. Μετὰ δέκα ἡμερῶν ἀκάθεκτον δίωξιν τοῦ ἐχθροῦ καταλαμβάνεται ἡ Κορυτσά, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ βᾶσις τῆς πρὸς Μακεδονίαν ἰταλικῆς ἐξορμήσεως, ἐνῶ ἡ πρὸς Αὐλῶνα ἐπίθεσις, διεξαγομένη διὰ μέσου δυσπροσίτων καὶ ὠχυρωμένων ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διαβάσεων καὶ μὲ συγκοινωνίαν δυσχερεστάτην, ταλαιπωρουμένη δὲ ἀπὸ τὴν φοβερὰν παγοπληξίαν, ἣτις εἶχεν ἀχρηστεύσει ὀλόκληρον μεραρχίαν, ἀνεκόπη κατὰ τὸν Ἰανουάριον, εἶχε φθάσει ὅμως μέχρι τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀώου καὶ τῶν στενῶν τῆς Κλεισοῦρας καὶ εἶχεν ἐλευθερώσει ἐν τῷ μεταξύ τοὺς Ἀγίους Σαράντα, τὸ Δέλβινον καὶ τὸ Ἀργυρόκαστρον.

Ἡ ἰταλικὴ ἐπίθεσις τῆς ἀνοίξεως τοῦ 41 παρασκευάζεται μὲ ἀσυνήθη δραστηριότητα καὶ μὲ καταπληκτικὰ εἰς ὄγκον στρατιωτικῶν μονάδων καὶ πολεμικοῦ ἐφοδιασμοῦ μέσα. Εἰς αὐτὴν τώρα ὁ φασισμὸς δὲν στηρίζει τόσον τὴν ἐλπίδα τῶν ἐλληνικῶν του κατακτήσεων, ὅσον τὴν προσπάθειαν τῆς ἀνορθώσεως τοῦ ἰδίου γοήτρου, τοῦ ὁποῖου ἡ πτώσις ἔνεκα τῆς ἐπαισχύντου ἠττης εἶχε δημιουργήσει τὴν ἀνυποληψίαν εἰς τὸν διεθνή κόσμον, τὰς ἀμφιβολίας εἰς τὸν συμμαχικὸν Ἄξονα καὶ τὸν κλονισμὸν τῆς πρὸς τὸν φασισμὸν ἐμπιστοσύνης τοῦ ἰταλικοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον διὰ νὰ καθησυχάσῃ ὁ Ἰταλὸς δικτάτωρ, ἀφοῦ ἐπὶ τρίμηνον εἶχε σιωπήσει, ἐξῆλθε τὴν 23ην Φεβρουαρίου εἰς τὸν ἐξώστην τοῦ Palazzo Venezia διὰ τὰ βροντοφωνήσῃ μὲ τὴν συνήθη εἰς αὐτὸν κομπο-

ρημοσύνην τὸν καυχηματικόν, ὅπως πάντοτε, καὶ παραπλανητικὸν ἐκεῖνον λόγον, ὁ ὁποῖος πλήρης ψευδολογιῶν ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν δύο ἀντιπάλων στρατῶν, κατέληγεν εἰς τὴν φράσιν: «'Εντὸς ὀλίγου θὰ ἔλθῃ ἡ ἄνοιξις καὶ ἐπειδὴ ἡ ἄνοιξις εἶναι ἰδική μας, ὅλα θὰ μᾶς ἔλθουν ρόδινα».

Ὅ,τι ἐκλεκτὸν διέθετεν ὁ φασισμὸς εἰς δυνάμεις στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς, χρησιμοποιεῖται ἀφθόνως διὰ τὴν ἐπίθεσιν. Πυκνὰ καὶ ὑπὸ νέαν στρατιωτικὴν ἡγεσίαν ἀποστέλλονται τὰ τάγματα τῶν μελανοχιτώνων, καὶ τὰ καλύτερα ἐξ ὑπουργῶν καὶ στρατηγῶν στελέχη τῆς φασιστικῆς ἱεραρχίας, εὐρίσκονται ἐπὶ τόπου εἰς τὴν ζώνην τῶν ἐπιχειρήσεων. Διὰ τὴν ἐμψυχώσιν δὲ διὰ τῆς παρουσίας του τὰ ἰταλικά στρατεύματα, ἔρχεται ὁ ἴδιος ὁ Μουσολίνι εἰς τὴν Ἀλβασίαν καὶ διευθύνει προσωπικῶς τὰς ἐπιχειρήσεις, προβάλλων διὰ παραινετικῶν καὶ ἐνθαρρυντικῶν ὁμιλιῶν εἰς τὰ φασιστικὰ στρατεύματα ἐπιτακτικὴν τὴν ἀξίωσιν, ὅπως συντριβῆ ὀριστικῶς ὁ ἑλληνικὸς στρατός. Ἐπὶ 17 ἡμέρας ἐπαναλαμβάνονται ἀλλεπάλληλοι καὶ συνεχεῖς αἱ ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ, ἐνισχυομένου ἀπὸ ἰσχυρὰς δυνάμεις πυροβολικοῦ καὶ ἀεροπορίας, ἀλλ' ἀποκρούονται πᾶσαι ἀπὸ τὴν ἀκλόνητον ἀντίστασιν τῆς ἑλληνικῆς ἀνδρείας, ἣτις δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἐχθρὸν οὔτε σπιθαμὴν νὰ προχωρήσῃ. Ἡ Τρεμπεσίνα καὶ τὸ ὕψωμα 731, φλεγόμενα καὶ ἀνασκαπτόμενα ἀπὸ τὰ πολεμικὰ πυρά, γίνονται οἱ τάφοι ἐπιτιθεμένων καὶ ἀμυνομένων. Ἀλλὰ τὰ κανόνια τοῦ Duce, ἀφοῦ κατηνάλωσαν εἰς μάτην ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας τὰς ὀβίδας των, ἐσίγησαν τὴν ἑσπέραν τῆς 24ης Μαρτίου. Τὴν δὲ πρωτῆν τῆς 25ης Μαρτίου ἠκούσθη ἀπὸ τὰ αἱματόβρεκτα ἐκεῖνα ὕψωματα μόνον τὸ ἑλληνικὸν τηλεβόλον, καὶ ὄχι διὰ τὴν κτυπήσιν τὸν ὑποχωροῦντα καὶ φεύγοντα ἐχθρὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν χαιρετίσιν τὴν εὐλογημένην ἡμέραν τοῦ χαρμοσύνου εὐαγγελισμοῦ καὶ τὴν μεταδῶσιν διὰ τοῦ βροντεροῦ του ἤχου εἰς τὴν οἰκουμένην τὴν εἶδησιν, ὅτι ἡ Ἑλλάς γνωρίζει νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἰδικὴν τῆς καὶ τὴν παγκόσμιον.

Ἀλλὰ τὰ ἔνδοξα κατορθώματα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ δὲν σταματοῦν εἰς τὴν Ἠπειρον. Ἐπεκτείνονται καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν Θράκην, ὅπου ἀντιτάσσεται ἡ αὐτὴ γενναία καὶ ἡρωϊκὴ ἀντίστασις κατὰ τοῦ δευτέρου εἰσβολέως, ὅστις ἔσπευσεν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἠττηθέντος συμμάχου. Ἡ θρυλικὴ ἀντίστασις, τὴν ὁποίαν ἀντέταξεν ὁ ἑλληνικὸς στρατός κατὰ τῶν Γερμανῶν, ἢ προβληθεῖσα εἰς τὰ ὄχυρά τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, ἔχει χαρακτῆρα αὐτοθυσίας

καί ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ τὴν αἴγλην ἀφαντάστου ἡρωϊσμοῦ. Ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς ὑπέκυψεν εἰς τὴν πίεσιν ἰσχυροτάτου ἐχθροῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς παραδειγματικῆς ἀνδρείας του ἐχάραξεν εἰς τὴν ἐθνικὴν του ἱστορίαν νέας σελίδας δόξης ἀφθάστου καὶ ἐκέρδισε τὴν ἠθικὴν νίκην, τὴν ὁποῖαν ἀνεγνώρισεν ἡ παγκόσμιος γνώμη καὶ ἡ ὁποία εἶχε σημαντικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν περαιτέρω νικηφόρον ἐξέλιξιν τοῦ ὅλου συμμαχικοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας.

Τὸ τρίπτυχον τῆς ἐλληνικῆς ἐποποιΐας τοῦ 40-41 κλείνει μὲ τὴν ἀντίστασιν καὶ τὴν μάχην τῆς Κρήτης, ἣτις διεξήχθη μὲν ἀπὸ ξένα συμμαχικὰ στρατεύματα, ἀλλὰ κυρίως ὁ ἐντόπιος πληθυσμὸς τῆς Κρήτης μὲ τὴν γνωστὴν μαχητικότητα καὶ τὴν πολεμικὴν του ἐμπειρίαν, ἐπέφερε τὴν μεγάλην φθορὰν εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ τὴν καθυστέρησιν τῶν περαιτέρω πολεμικῶν του ἐπιχειρήσεων, ἐξ ἧς ἐπῆλθε καὶ ἡ τελειωτικὴ αὐτοῦ συντριβή.

Μετὰ τὴν πτώσιν καὶ τὴν συντριβὴν τοῦ ἐξωφρενικοῦ φασιστικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, ἐπῆλθεν ἡ ἀποκατάστασις τῶν μετὰ τῆς Ἰταλίας ὁμαλῶν σχέσεων, αἵτινες εἰς τὸν πνευματικὸν ἰδίᾳ τομέα εὐρίσκονται σήμερον ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε στεναί. Χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐνταθείσας κατὰ τὴν πρόσφατον εἰς Ἰταλίαν ἐπίσκεψιν τοῦ Στρατάρχου Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ διὰ τῆς εὐστόχου προσωπικῆς τούτων ἐπεμβάσεως, ἐπετεύχθη ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ Κράτους εἰς τὸ ἐλληνικὸν παραχώρησις τῆς περιουσίας τῶν ἐν Νεαπόλει, Λιβόρνῳ καὶ Βενετίᾳ ἄλλοτε ἀνθουσῶν ἐλληνικῶν Κοινοτήτων πρὸς ἴδρυσιν Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν σπουδῶν ἐν Βενετίᾳ, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ ἀποβῆ σημαντικὸν κέντρον ἐρεῦνης τῶν ἀφθόνων εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας πηγῶν τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀσχολουμένη τῶρα μὲ τὴν σύνταξιν τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν, ὡς τὸ ἀνώτατον ἐπιστημονικὸν ἴδρυμα τῆς χώρας, πρωτοστατήσασα εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἰδρύσεως ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου, ὁμολογεῖ χάριτας πρὸς ἀμφοτέρων τῶν Κρατῶν τὰς Κυβερνήσεις διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην, παρὰ τῆς ὁποίας ἀναμένονται ἄδροι οἱ ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ Ἰνστιτούτου ἐπιστημονικοὶ καρποί.

Μὲ τὴν ἐπισήμως λοιπὸν ἐκδηλωθεῖσαν ἐκατέρωθεν θερμὴν ἰταλοελληνικὴν φιλίαν καὶ συμμαχίαν, τὰ «ἀπὸ τῆς ἐσπέρας νέφης» δύνανται νὰ

θεωρηθούν διαλυθέντα. Ἀπὸ ἄλλο γεωγραφικὸν σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος προφαίνονται τῶρα πυκνὰ καὶ ἀπειλητικὰ νέφη, τῶν ὁποίων τὴν διάλυσιν εὐχεται καὶ ἐπιδιώκει ὁ κόσμος τῆς τάξεως καὶ τῆς εἰρήνης διὰ μέσων ἀμοιβαίας κατανοήσεως. Ἄλλ' ἂν, ὅ μὴ γένοιτο, ἐκσπάσουν τὰ νέφη ταῦτα εἰς πολεμικὴν καταιγίδα, αἱ δυνάμεις τοῦ Ἀμυντικοῦ Βορειοατλαντικοῦ Συμφώνου, εἰς τὰς ὁποίας ἔχουν συνταχθῆ συμμαχοῦσαι Ἑλλάς καὶ Ἰταλία, θὰ ἀντιμετωπίσουν ἀπὸ κοινοῦ τὸν κίνδυνον μὲ συμπεπλεγμένας ὄλαι τὰς χεῖρας, διὰ νὰ διαβοῦν, ὅπως εἶπεν ὁ Ἀγέλαος, τὸ ὀρμητικὸ ποτάμι τῆς βαρβαρότητος, σώζουσαι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἰδίαν ἐκάστη πατρίδα. Ἡ Ἑλλάς, ἐμπνεομένη ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν τῆς παράδοσιν καὶ παραδειγματιζομένη ἀπὸ τὸν ἡρωϊσμὸν ποῦ ἔδειξαν προσφάτως τὰ τέκνα τῆς εἰς τὴν Πίνδον, εἰς τὰ ὄχυρά τῆς Μακεδονίας καὶ εἰς τὸν Γράμμον, θὰ ἐκτελέσῃ καὶ τότε τὸ καθήκον τῆς.

Εἰς λαὸν εὐγενῆ καὶ γενναῖον, ὅπως ὁ ἑλληνικὸς, εἶναι κάπως δυσάρεστον νὰ ὑπενθυμίζῃ εἰς τοὺς σημερινοὺς φίλους καὶ συμμάχους τὴν χθελινὴν ἔχθραν. Ἀλλὰ γεγονότα ἱστορικά, ὅπως τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τοῦ 40-41 καὶ τὰς εἰς τὰ Ἑπειρωτικὰ βουνὰ ὑπερόχους θυσίας καὶ νίκας τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, εἶναι ἀπαράδεκτον ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς νὰ ἀφήσωμεν νὰ τὰς καλύψῃ ἡ λήθη. Ἡ Ἑλλάς ἐνθυμουμένη καὶ μνημονεύουσα τὰς θυσίας καὶ τὰς νίκας τῶν ἐν Ἑπιρῶ ἀγωνισθέντων τέκνων τῆς, θὰ πρέπει νὰ ἐνθυμεῖται συγχρόνως, ὅτι ὁ ὑπέροχος αὐτὸς ἡρωϊσμὸς καὶ αἱ περίλαμπροι νίκαι, ἂν ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ἐθαυμάσθησαν ἀπὸ τὸν φιλελεύθερον κόσμον τῆς οἰκουμένης, δὲν ἠμέφθησαν ὅμως πρεπόντως ἀπὸ τὰς Κυβερνήσεις τῶν ἰσχυρῶν. Ἡ ἑλληνικὴ Ἑπειρος, δις ἐλευθερωθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ καὶ δις τὴν παλαιὰν διὰ νέας δουλείας ὑποχρεωθεῖσα νὰ ἀνταλλάξῃ χάριν τοῦ Ἀδριατικοῦ προγράμματος τῆς Ἰταλίας, στενάζει ἀκόμη ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, καὶ τὸ αἷμα τῶν θυσιασθέντων διὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς, βοᾷ διὰ τὴν ἀδικίαν. Ἡ δὲ πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἀδικία τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς γίνεται ἀκόμη περισσώμερον αἰσθητῆ, ὅταν προστεθοῦν εἰς αὐτὴν καὶ οἱ στεναγμοὶ τῆς ἀναξιοπαθούσης Κύπρου. Ἄλλ' ὅταν ἀνατείλῃ διὰ τὴν Ἑπειρον ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἐλπίζομεν τοῦτο νὰ μὴ βραδύνη ἀκόμη πολὺ, τότε ἀντὶ ἐπιμνημοσύνων λόγων θὰ πρέπει πρὸς τιμὴν τῶν ἐκεῖ πεσόντων ἡρώων νὰ καθιερωθῇ εὐλαβῆς τελετῆ, ἀνάλογος πρὸς ἐκείνην τῶν Πλαταιέων.

Ὁ Πλούταρχος διηγείται, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, δηλαδή 500 ἔτη μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, συνήρχοντο ἀκόμη οἱ Πλαταιεῖς τὴν δεκάτην ἔκτην τοῦ Ἀλαλκομενίου μηνὸς διὰ νὰ προσφέρουν θυσίας πρὸς τιμὴν τῶν ἐκεῖ πεσόντων καὶ ταφέντων Ἑλλήνων κατὰ τὴν περιφήμον μάχην τῶν Πλαταιῶν. Μόλις ἀνέτελλεν ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς, προηγείτο σαλπικτῆς σαλπίζων τὸ πολεμικὸν ἐμβατήριον καὶ ἠκολούθουν ἄμαξαι γεμάται ἀπὸ μυρσίνας καὶ ἄλλα στεφανώματα, μέλας ταῦρος καὶ νέοι κρατοῦντες χοᾶς οἴνου, ἐλαίου καὶ μύρου. Ἦσαν δὲ ὅλοι ἐλεύθεροι, διότι δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον εἰς δοῦλον νὰ μετᾶσχη εἰς τὴν διακονίαν ἐκείνην, ἀφοῦ ἡ πομπὴ ἐτελεῖτο πρὸς τιμὴν ἀποθανόντων ὑπὲρ ἐλευθερίας. Ἐπέστεφε δὲ τὴν πομπὴν ὁ ἄρχων τῶν Πλαταιέων ἐρυθρὸν χιτῶνα ἐνδεδυμένος, ἐνῶ τὸν ἄλλον χρόνον ἔφερεν ἐσθῆτα λευκὴν, καὶ παραλαβὼν ἐκ τοῦ ἀρχείου ὕδριαν, ἐβάδιζε διὰ μέσου τῆς πόλεως ξιφῆρης εἰς τοὺς τάφους τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων. Λαβὼν δὲ ὕδωρ ἀπὸ τὴν κρήνην, ἔλουε τὰς ἐπιταφίους στήλας καὶ σφάξας τὸν ταῦρον, ἤϋχετο εἰς τοὺς χθονίους θεοὺς καὶ προσεκάλει εἰς τὸ θυσιαστήριον δεῖπνον τοὺς γενναίους τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀποθανόντας. Γεμίσας δὲ τὸν κρατῆρα οἴνου κατέχυνεν ἐξ αὐτοῦ σπονδὰς ἐπιφωνῶν: «Προπίνω ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων ἀποθανόντων».

Ὅταν ἐλευθερωθῇ λοιπὸν ἡ Ἡπειρος, ἃς ἀνεγερθῆ εἰς τόπον ἐπιφανῆ καὶ καθαγιασμένον ἀπὸ τὸ αἶμα τῶν μαχητῶν εἰς ἀνάμνησιν τῆς εἰς φυγὴν τροπῆς τῶν πολεμίων ἑλληνοπρεπεῶς τρόπαιον, μνημεῖον ἀνάλογον πρὸς τὴν δόξαν τῶν πεσόντων ἡρώων καὶ ἃς προσέρχονται ἐκεῖ καθ' ἑκάστην 28ην Ὀκτωβρίου ἐκλεκτὰ ἀποσπάσματα τῆς στρατευομένης ἑλληνικῆς νεότητος, μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς στρατιωτικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας, διὰ νὰ ἀπονεύμουν τὰς νενομισμένας τιμὰς πρὸς τοὺς ἥρωας τῶν Ἡπειρωτικῶν βουνῶν, τοὺς ἀποθανόντας διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Πατρίδος. Καὶ ἀπὸ τὴν ἱεράν ἐκείνην θεωρίαν πού θὰ ξενινᾷ καθ' ἕκαστον φθινόπωρον διὰ τὸ εὐλαβικὸν αὐτὸ προσκύνημα, ἃς μὴ λείπουν καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς χώρας. Διότι ἃς μὴ λησμονῆται, ὅτι ἂν οἱ στρατοὶ κερδίζουν τὰς νίκας, ὅμως αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις τοῦ ἔθνους τὰς προπαρασκευάζουν καὶ ὀδηγοῦν τοὺς λαοὺς εἰς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας. Αὐταὶ σφυρηλατοῦν καὶ διαμορφώνουν τὴν ἔθνικὴν συνείδησιν, ἥτις ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὀδηγεῖ κατὰ τὰς κρίσιμους ὥρας τῆς ἱστορίας εἰς τὰς μεγάλας καὶ γενναίας πράξεις.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καταβάλλει τὴν κατὰ δύναμιν προσπάθειαν εἰς τὴν διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορικῆς παραδόσεως ἐμπέδωσιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως. Θεραπεύουσα κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν αὐτῆς τὰς ἐπιστήμας, τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας, στοιχεῖα ἀποτελοῦντα τὰ θεμέλια, ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ ἠθικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἔθνους καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτοῦ, συντελεῖ εἰς τὸ νὰ τηρῆται φωτεινὴ καὶ ἄσβεστος ἡ λαμπὰς τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπήγασαν αἱ πάλαι καὶ αἱ πρόσφατοι μεγάλα καὶ θαυμασταὶ νῖκαι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἐν ἐκ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἀναγράφει ὁ Ὄργανισμὸς τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ μορφωτικοῦ αὐτῆς σκοποῦ, εἶναι ἡ ἔκδοσις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχει ὀρισθῆ ἡ «Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη» τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἥτις ὅμως δι' ἑλλειψιν χρημάτων καὶ ἔνεκα τῶν ἐν τῷ μεταξύ γενικωτέρων ἄλλων ἀνωμαλιῶν τοῦ τόπου, ἐσταμάτησε τὰς ἐκδόσεις αὐτῆς εἰς τὸ 4ον μὲν βιβλίον. Εἶμαι εὐτυχῆς, ὅτι κατὰ τὴν πανηγυρικὴν ταύτην συνεδρίαν ἔχω ἐντολὴν νὰ ἀνακοινώσω τὴν σπουδαίαν καὶ εὐχάριστον εἴδησιν, ὅτι ἡ σεβαστὴ Κυβέρνησις ἐν τῇ μερίμνῃ αὐτῆς ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων εἰς τὴν χώραν, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ πατρίς καὶ ἡ κοιτίς τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, ἀπεφάσισε νὰ παράσχη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὰ μέσα, ὅχι μόνον πρὸς ἀναβίωσιν τῆς ἀπὸ ἐτῶν ἀδρανούσης Ἑλληνικῆς αὐτῆς Βιβλιοθήκης, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπέκτασιν αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει νέου εὐρυτέρου προγράμματος, τὸ ὁποῖον μελετώμενον καταλλήλως, μέλλει νὰ τεθῆ προσεχῶς εἰς ἐφαρμογὴν.

Εὐνόητος εἶναι ἡ σημασία τῆς κυβερνητικῆς ταύτης ἀποφάσεως καὶ ἡ ἐκ ταύτης μέλλουσα νὰ προκύψῃ ἐθνικὴ ὠφέλεια, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἀκαδημία ἐκφράζει βαθεῖαν τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. Ἄν ὁ Ρωμαῖος ποιητὴς συνίστα εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του νὰ ἔχουν νυχθημερὸν ἀνά χεῖρας τὰ ἑλληνικὰ συγγράμματα διὰ τοῦ περιφήμου ἐκείνου στίχου: «*Vos exemplaria graeca nocturna versate manu, versate diurna*», πολὺ ἐντονώτερον ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ καθῆκον τῆς ἀδιαλείπτου μελέτης καὶ ἀγάπης πρὸς τὰ κείμενα τῆς προγονικῆς γραμματειακῆς κληρονομίας, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι μόνον πηγὴ γνώσεων καὶ σοφίας, ἀλλὰ εἶναι πραγματικὴ κολυμβήθρα, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναβαπτίζεται τὸ πνεῦμα, καθαίρεται ἡ ψυχὴ, καθαγιαίνεται τὸ φρόνημα καὶ φωτίζεται ὁ νοῦς εἰς τὸ νὰ εὕρισκῃ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἀναστροφὴ καὶ ἡ μελέτη τῆς πολυτίμου αὐτῆς παρακαταθήκης

τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος θὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τὸ νὰ τηρῶμεν ἀκραιφνῆ καὶ ἀνόθευτον τὴν ἐθνικὴν μας συνείδησιν, ἥτις καὶ κατὰ τὰς κρισίμους ἡμέρας τοῦ ἀγῶνος τοῦ 40-41 ὑπηγόρευσε τὰς γενναίας ἀποφάσεις καὶ ὠδήγησεν εἰς τὰς ἡρωϊκὰς ὑπὲρ πατρίδος θυσίας, καὶ εἰς τὰς ὑπερόχους τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ νίκας, τὰς ὁποίας πανηγυρίζομεν σήμερον μὲ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν, καὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας τὸ ἔθνος ἀντλεῖ θάρρος διὰ τὸ παρὸν καὶ ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον.